

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállítás:

Kül-monostortutca 181. szám.

Kiadó hivatal:

Középtutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglernél (Wollzeile 9. sz.).
Nyilvántartási cikkek sora után 20 kr. előleg befizetés mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeletik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. n.
kedden, csütörtökön és szombaton délelben.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

A „P. Hirnök” legújabb érve a 48-ki törvények ellen.

(S) Két dolog legszebb a világon — mond egy olasz közmondás — : a csillagos ég fejtünk felett, s egy jó cselekmény öntudata keblünkben.

Nem tudjuk az utóbbit érzi-e a „P. H.”, midőn egyik közelebbi számában ismét neki ront a 48-iki törvényeknek, s ezuttal úgy tünteti fel azokat, mintha a kath. egyház önállóságát, függetlenségét és szabadságát veszélyeztetnék.

Indokolva lehet e cselekmény a „Pesti Hirnök”-nél, örömet s meglepődést is szerezhet neki; de nekünk mindig fáj; hazánk egét az aggodalom borujával fellegezi be szemünk előtt, ha tisztán politikai ügyekbe vallási szempontokat látunk bele vegyített; főleg: ha e szempontok, ez indokok még merőben alaptalanok is; s tendenciosus jellemzők az első tekintetre nyilvánvalóvá válik.

Nincs nap, melyen eszünkbe ne jutna, sőt ilyenkor éppen stentori hangon dörögnek füleinkbe koszosz kölönök emlékeztető szavai:

„Atok fogta meg a magyart;

Mert az soha össze nem tart!”

Mintha nem elegend volnának, kiknek szeretetlenségével meg kell küzdenie; még saját keblét is felszakítja: hogy annál könnyebben hozzáférhessen az ellen fegyvere.

De vajon mik azok a veszélyek, melyekkel a 48-iki törvények a „P. H.” szerint a kath. vallást fenyegetik?

E lap úgy látszik a néhai rendi alkotmány prerogatíváinak elvesztésén kesereg. Ha csak ez a baja, úgy szűnjék fájdalma, — vigasztalódjék azzal a latin közmondással, hogy: „Solatium est miseris sociis habuisse malorum.” A magyar kath. nyarancia kiváltásai bizonyára egy nappal sem régiebbek, egy szemernyivel sem fontosabbak, mint a szintén magyar nemesség volt előjogai, melyekről éppen maga a nemesség oly nagy-lelkien mondott le, és mégis ott fekszenek a pozsonyi országház catacombáiban s aluszszák régi kiérdemelt örök álmaikat.

Nekünk egyébiránt szabad lesz kételkednünk abba, mintha magának a katolikus vallásnak s híveinek boldogsága a hierarchia — mint a „P. H.” nevezi — „specialis favor”-ában rejlett volna, és mert ezek megszűntek, avagy másokkal megosztattak, már azért maga a vallás is elveszett volna; sőt teljesen meg vagyunk győződve, hogy egy czélszerűen berendezett s a kor igényeire alkalmazott önkormányzat sokkal inkább biztosítaná mind a kath. egyháznak, mind pedig egyes tagjainak, sőt — ha úgy tetszik — hierarchiájának józan, ildomos érdekeit is.

De sőt éppen a 48-iki törvényekben kifejezett nagy előhaladási elvek következtetés alkalmazásától várunk általán a kath. egyház és fiaira nézve egy szebb és jobb jövődőt.

A „P. H.” természetesen indifferentismusnak nevezi a 48-iki nagy horderejű reformokat; de vajon minek mondható az, midőn valaki az absolutismus cselekményeit az alkotmányos zetotismus szóvirágaival dicsőíti, sőt még azok becikkelyezését kívánja.

Valóban csodás logika, midőn a nevezett lap egyfelől elismeri, hogy a 48-iki törvények által a kath. vallás alkotmányos állásából — mint magát kifejezi — „végeképp” ki nem szorított, sőt osztja azok véleményét, kik azon nézetben vannak, miszerint a 48-iki törvények nem a kath. egyházat detronizáltak magas alkotmányos állásából, hanem inkább megfordítva, ehhez emelték fel az egyéb bevett keresztyén confessioikat, pár sorral hátrább mindazáltal azt állítja, hogy a kath. egyház a nevezett 48-iki törvények által oly helyzetbe jutott, minél fogva komolyan gondoskodnia kellett oly mentőszerről, hogy jövőjét biztosítsa, és ez — nem más, mint az 1855. aug. 18-án kelt, általános elítelt Concordatum, mely — horrendum auditu — a 48-iki törvények által a magyar kath. egyház ősi jogállásán ejtett sebeket egyedül vala képes behegeszteni.

Igaz, hogy a „P. H.” egyet sem nevez meg ama sebekből, de czikke szelleméből ismételve kivehető, hogy a jogegyenlőség

magasztos elve folytán a többi vallásfelekezetekkel megosztott néhai előjogokra tekint vissza oly búsan, keservesen.

Senki sem tiszteli a kath. vallás elévülhetlen jogait jobban mint magunk, a kik szintén ahoz tartozhatni szerencséseknek valunk magunkat; de azt hisszük, nem követünk el hibát, annál kevésbé bünt, ha ki-mondjuk, hogy mai napság, akár politikai, akár vallási előjogokról ábrándozni, azokat visszakívanni, avagy éppen ily vallási előjogok fölmelegítésével politikai czélokra hajhászni, sajnálatos kiskorúságra mutatna, s a haza, a nemzet, a közszabadság érdekében kívánatos: hogy az ily tactika ne sikerüljön.

Mindemellett a „P. Hirnök”-nek teljes helyeslést és rokonszenvét birhatja a nevezett Concordatum, s annak szintén reactionarius corolariuma az 1856. october 8-áról kelt házassági pátens; de hogyan történhetik az: hogy épp azon lap, mely minden szavával az „ösi” magyar alkotmány lovagja gyanánt kívánt feltűnni, egy a Bach báró absolutismusa alatt, rendes törvényhozáson kívül létrejött pátens magasztal, s az alkotmánytalanság e kiáltó tények alkotmányos jogok védelmére hívja segítségül, s pedig azt a pátens, melyről éppen abban az „ösi” magyar alkotmányban van megírva, hogy azzal Magyarországot kormányozni nem szabad, és a mely pátens XXXV. cikkében, daczára annak, hogy a törvényeket csak a koronás király és törvényes országgyűlés egyetértve változtathatja meg, olvashatók a következő sorok: „Per solemnem hanc Conventionem leges, ordinationes et decreta quovis modo et forma in Imperio Austriaco et singulis, quibus constituitur, ditionibus hactenus lata, in quantum illi adversantur, a brogata habebuntur, ipsaque Conventio (t. i. a Concordatum) semper in ditionibus perpetuo vigeat.” Azaz, hogy a Concordatummal ellenkező magyar törvények eltörölteknek nyilváníthatnak.

A nevezett lap váltig erősíti ugyan, hogy a magyar királynak joga volt a római pápával ilyenmő egyezményre lépni, azon csekélyke körülményt azonban feleli, hogy azt nem a magyar király tette, a ki akkoriban a verwirkolás számkivetésében zárandokolt, hanem az alkotmánytalan osztrák császár; és hogy a magyar király, ha működésében meg nem gátoltatik, azt bizonyára nem is cselekszi, sőt Magyarországra nézve létrejönni nem enged azon egyezményt, melynek II-dik pontja a „placetum regium”-ot, a magyar királyok ez igazán nagy fontosságú jogát, a magyar kath. egyház önállóságának, függetlenségének százados védpaizsát eltörli; azt a palladiumot, mely nem engedte, hogy a római curia a magyar püspökeket idegenekkel eláraszthassa, az egyházi javakat külföldieknek adományozhassa, nemzet- és szabadságellenes bulláival olykor politikai zavarokat idézhessen elő stb. stb.

Az apostoli magyar király jogai és kiváltságai, s általában a királyi telj hatalom mellett küzdő „P. H.” ezt semmibe veheti; de mi nem tehetjük, hogy ne bámuljunk következtetésén.

Jól tudjuk, hogy a concordatumot létesítő törekvések célja egyszerűen az volt, eltörölni a magyar kath. egyház önállóságát s azt az általános osztrák kath. hierarchiával centralisálva, a bécsi érseket tenni az egésznek fejévé. Avagy talán ez is a magyar egyház üdvére válandó?

Ismerjük a Concordatum XXX. cikkelyének értékét, mely az egyházi javakat biztosítja, papiron és elvben; de a melynek daczára a gyakorlatban a papi javak eddig rég a párisi vagy belga bankárok zsebébe kerültek volna, ha a nyílt absolutismus még pár évig fentarthatja magát, s a nevezett bankárok Pesten, éppen a 48-iki férfiak körében nem értesülnek arról, hogy a magyar államjavakat nem lehet csak úgy könnyedén elbörzézni.

Azt a hirhadt biztosítékot is ismerjük, melyet a Concordatum a kath. hierarchia tagjainak nyújt. Eleven emléünkben van, miként kellett annak a dogmatikai tekintetben bizonyára buzgó erdélyi püspöknek a

centralista kormány előtt nem kedves politikai magatartása miatt, püspöki székét kiürítenie.

De tán igen is soká foglalkoztunk a boczkás alá vett hirnöki cikkel, s a még ismeretesebb Concordatummal. Elég leend tán megjegyezni, hogy az igazság soha sem lehet szűke, annak mindig vagy fehérnek vagy feketének kell lenni, azaz, hogy a sophisma nem argumentum, bármit akarjon a „P. H. katolikus olvasóival elhitetni.

Pest, január 31. 1867.

(D.) Mire soraim napvilágot látnak, akkorra a 65-ös bizottmány eldöntött fontosságú tanácskozási be lesznek fejezve, sőt nem állók jót érte, hogy akkorra már ne lehetnek szerencsés távirati uton a felelős magyar miniszterium kinevezését tudatni.

A hazánk alkotmánya teljes visszaállítását gátló nehézségek a 65-ös bizottmány munkálata által váltig legyőzve vannak, s miután ezen munkálat eszméit már a királyi felség s mostani kormánya is elfogadták, sőt a lapok egyező hírei szerint az egész királyi család is a centralistikuss álláspontot felhagyva a magyar alkotmány restitutójában keresi a trón biztonságát, nem igen lehet kétkednünk, hogy 18 éves nehéz és elszánt küzdelmünk, alkotmányunk melletti hű és vaskatartásunk, s a korszakemet s a magas politika kívánalmaival számot vetni tudó politikai emelkedettségünk, minket békés uton, az ész és igazság győzelmé által segít oly eredményhez, a melyhez igen gyakran, sőt fájdalom, legtöbbször a nemzetek csak nagy véráldozatokkal s pusztá katasztrófákkal juthatnak.

A 65-ös bizottmány tanácskozásai sokkal kevesebb zajjal folytak ekkor, mint a hogy előre számítottuk, s ezt tulajdonítani a többség higgadt magatartásának, mely elvterkeztetésben teljesen kimondandó eredményt a teendők közt az időközben szükségelt s nem lényeges módosítási indítványokba, s így a bizottmányi tárgyalások alatt kikerült minden felesleges vitát és beszédet, hagyta, hogy a kisebbség kibeszélje magát, mely miután kisebbségi indítványát visszavette, a vitakozhatásra semmi archimédési ponttal nem bírt, s így ha a más-résről vita által neki tárgy nem szolgáltatót, igen természetesen a szónoklati anyagból, álláspontjának földerítése után hamar kifogyott.

De más résről el kell a minoritásról is ismerni, hogy helyzetét épp annyi eszélylyel látta be, mint ildommal tartá magát, annyival inkább, mert nem kell azt hinni, hogy a baloldal csak el-lenzéket kívánt azért létesíteni, hogy a Deák-párt czélját elősegítse; nem, ők benső meggyőződésük mellett küzdöttek, szerették volna, hogy a 15-ös bizottmány eszméi megbiúsuljanak, azonban nem voltak képesek a helyett oly más elméletet állítani fel, mely alkotmánykérdésünk gordiusi csomóját megoldhassa, ámbár Deák Ferencz mindjárt az első napi ülésen teljes öszténsséggel kimondá, hogy állítson fel a minoritát a 15-ös bizottmány eszméinél jobb, gyakorlatibb eszméket, és ő örvendeni fog, hogy azokat elfogadhassa.

Ez azonban lehetlenség. A 15-ös bizottmány eszméi ellen lehet oldaltámadásokat tenni, de ha célunk az, hogy alkotmányunk restitúaltassék s mégis a dinastiával, mely egyszersmind Ausztria ura, együtt maradjunk, más tervezetet jobbat kidolgozni nem lehetett, mint a minőt a 15-ös bizottmány s illetőleg maga Deák dolgozott, s melyet ekkor már a 65-ös bizottmány nagy többsége is pontonként tárgyalva elfogadott.

A 67-es bizottmány tagjai a kisebbség elleni reportirozásokba nem elegendtek, ha elegendtek volna, kérdésen kívül élénk vitakozás s hosszú s kiterő disputák történtek volna, a mi eléggé kitűnt azon kapva-kapásban, s melylyel B. Kemény Gábor felszólalását nagy replikák tárgyál felhasználták, holott az egész csak egy felhozott érv, s nem pedig valamely alapfejtetés vala.

Az államkérdések általános védelmét Deák Ferencz vitte, ki rendesen mindenik ülésen egyet beszélt, s azzal ellenmondhatlan alapokat állított föl a munkálat támogatására. Az első ülésben azt mutatta ki, hogy miután Ausztria is alkotmányos lett a nemzetközi, a delegatiók általi érintkezés, közöttünk és az osztrákok közt kikérülhetlenné vált; a második ülésben Jókai interpellációra adott erős és eldöntő czáfolatot; a harmadik ülésben, mely alapossággal mutatta ki, hogy a nemzet alkotmányjogából, mit törvényhozása eddig is gyakorolt, semmi sincs feladva a 15-ös bizottmány munkálata al-

tal, s komolyan s jóslatszerűleg figyelmeztette azokat, a kik Ausztria történhető felbomlásáról is beszéltek, hogy a delegatio eszméit ne népszerűtlenségek, mert ha a birodalmat valaha az általuk jó-solt balsors találná, éppen akkor elkerülhetlen volna ezen eszme.

E beszédeket kérdésen kívül lapjaink hozni fogják, itt inkább tájékoztatást kívántam adni arról, miképp s mily módonban folynak azon bizottsági tanácskozások, melyekből a hatalom biztosítékot kíván meríteni azon elhatározó lépés megtételére, mely már nincs nagy időtávvalban, s mely a monarchia sorsát egyszerre lényegesen megváltoztathatja.

A Magyarországgal kibékült dinastia, ha a szintén önmagával kibékített Ausztriára is oly biztosan támaszkodhatand, mint a magyar királyságra, egyszerre visszakaphatja nagyhatalmának európai horderejét. A mint elenyészik azon belviszály, mely e monarchiát gyengévé s ellenségei által kizsákmányolhatóvá tette, azonnal az ellenségeket barátaik láthatja, vagy ha ez nem történhetik is, de azokat kiknek érdekében állott vele szövetekezni, de gyöngeségei miatt e szövetekezést eredményhez vezetőnek nem találták, most bátrabban fognak vele kezdet oly közös politikai czélokra, melyeknek érvényesítését az európai rend és béke fenntartása igényelheti.

Magyarország kibékítésében az ausztriai császárság népei is jelentékeny vívmányhoz jutnak. Ők századok óta absolutismus alatt éltek. 1848 óta kezdék adogatni s meg visszavonni, tőlük az alkotmányt; a 15-ös bizottmány munkálatának egyik alapfeltétele az, hogy Ausztria is alkotmányosan kormányoztassék, így a solidaritás egy kapcsa létezik a két alkotmányos állam között, s Magyarországot alkotmányos léte Ausztria alkotmányos létének biztosítékául szolgál.

És valószínűleg ezen alkotmányosság szabad-elvi kifejlődést nyerend, két okból, egyik ok, mert szabadelvi alkotmányosság irányra már a principió fejlődni, így kell az új osztrák alkotmánytörvény fejlődnie; másik ok, mert csakis a szabadelvi alkotmány lehet azon legfontosabb érdek és kapocs, mely a birodalom heterogen elemeit a szétgravitálástól elfogja, s ezen status-szövetség érdekeihez leköti.

Igy a magyar alkotmány restitutója ugy a koronának, mint az osztrák népeknek érdekében állván, valószínű, hogy az, a mi most az alkotmány diadalára történni fog, nem pusztá és gyorsan megbiúsulandó experimentum, hanem a gyakorlat iskolájából kifejtett szükségesség ösztinte teljesítése lend, s miáltal reméljük, hogy a koronát elhatározó lépésre megtörhetlen meggyőződés vezeti; más részről abban is bizhatunk, hogy Ausztria népeit a centralistik al-liberalismusába rejtőz reactiója vissza nem fogja szédíteni a Bach- és Schmerling-féle absolutisticus elméletekhez, be fogják ők látni, hogy a tehetetlen hatalmaskodásnál többet ér a mindenki mellett megfő ember, polgári s abból önként kifolyó nemzeti szabadság; megtanulják ők, hogy az állam czélja nem az, hogy elnyomott népek zsirján a nagy töképezésnek s magas burocraták bizzanak; hanem a cél az, hogy a polgár polgártársával egyenlő, s a virágzó államban minden egyén minél boldogabb és nyugodtabb lehessen.

Előleges jelentés a 65-ös bizottság jan. 30-án tartott üléséről.

Gorove István módosítványa, melylyel az alkotmányos javaslat 8-dik szakaszát bővítették kivant, volt a mai bizottsági ülés első tárgya. Először is Hollán Ernő emel szót, a módosítványt partolva, csak azon kifejezését: „birodalom két fele”, kívánta ekkép egyszerűsítettetni „két fél”, — mit maga a módosítványt tevő is helyesel és elfogad.

Milutinovich Sztetóvár indítványa a kereskedelmi szerződéseken túl általában egyéb, a diplomatikai okmányok közlésére nézve is a törvényhozótestülettel, mint nem e szakaszba tartozó el-ejtetik.

A közös külügyminiszter intézményét először is Simonyi Lajos b. és Ghiczey Kálmán támadják meg, az utóbbi mind a „birodalom”, mind a „két fél” kitéltet mellőztetni óhajta.

Deák Ferencz a „birodalmi” szót amaz értelemben akarja vétetni, melyben a 48-iki törvények és a 61-diki első és második feliratok is használják, s nem lát benne semmi veszélyt, ha a szakaszban benne marad.

Csengery Antal a javaslat 30-ik szakaszából idézett szavakkal igyekszik megnyugtanni azokat,

kik a „birodalom“ szóval Magyarország államiségét hiszik kétségbe hozhatónak.

Tisza Kálmán óvatosságból, szintén a „birodalom“ szó ellen nyilatkozik; s áttérve aztán a kereskedelmi ügyekre, a 8-dik szakaszt ellenmondásban látja az albizottsági javaslat alábbi 61., 62. és 63-dik szakaszaival, melyek a kereskedelem ügyeiről részletebben szólnak: minél fogva e szakaszt elvetendőnek hiszi.

Zsedényi Ede megjegyzi, hogy ez alábbi szakaszok csak a Magyarország és az örökös tartományokkal, nem pedig hatalmakkal kötendő kereskedelmi szerződésekre vonatkoznak.

Tisza Kálmán erre azt feleli, hogy ezen szerződésekben kellene meghatározni a külfölddel folytatandó kereskedés módzatának is.

Nyáry Pál a „közös miniszterium“ kitételt annál inkább ki akarja hagyni, minthogy ez intézmény csak alább fog megállapítani.

Deák Ferenc és Keglevich Béla gróf végmegjegyzései után, a 8-dik szakasz elfogadtatik.

A 9—16-dik szakaszok, mint a hadügyre vonatkozók, először egy folyóban olvastattak fel, aztán egyenként, s a 9. és 10-ik szakasz minden vita nélkül elfogadtattak.

A 11-dik szakasz felolvasatván, erre nézve Hollán Ernő módosítást indítványoz, mely szerint e szakasz így szólna: „Ö Felségének a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi jogai folytán mindaz, mi az egész hadseregnek, és így a magyar hadseregnek, mint az összes hadsereg kiegészítő részének is, egységes vezérletre, vezényletre és belső szervezetre vonatkozik, ö Felsége által intézendők ismertetik el. — E módosítványt a kisebbség tagjai is jobbnak tartják az eredeti szövegnél. Tisza Kálmán ugyan észrevételt tesz általában a hadügy közössége, valamint különösen ama kifejezés ellen is, hogy a magyar hadsereg az összes hadsereg kiegészítő része, s az utóbbi kifejezés ellen Ivánka Imre is felszólal: a szakasz azonban a módosítvány szerint minden további vita nélkül elfogadtatik.

A 12-dik szakasz fogalmazása ellen Somossy Ignác tesz kifogást; a szerkezetet Deák Ferenc védi; s a szakasz változatlanul elfogadtatik.

A 13-dik szakasz Bónis Sámuelnek nyújt alkalmat felszólalásra. Hollán Ernőnek csak a szakaszban foglalt „szabályozás“ kifejezés ellen van kifogása, melynek helyébe a „megállapodás“ szót kívánja tétetni. A védelmi rendszer egyenlő elvek alapján való szerkesztésének szükségét emelve ki, a szakaszt még következőképpen akarja megfogalmazni: „Mintán azonban az ily megállapítás épp úgy, mint a későbbi átalakítás, szerű, ennél fogva elvek szerint eszközölendő, a két miniszterium előleges megállapodása után, egyenlő elvekből kiinduló javaslat fog terjesztetni mindkét törvényhozás elé. A törvényhozások nézeteiben netalán felmerülő különbségek kiegyenlítése végett a két törvényhozás egymással küldöttségek által érintkezik.“

E módosítvány ellen 1/2 órai szünet mulva Ghiczy Kálmán szólal fel. A módosítványban a két hadsereg örök közösségét látván kimondva, s nem látván kifejezve azt, hogy a véghatározás joga a magyar országyűlésnek marad fenntartva. Más tag nem szól, s a szakasz a módosítvánnyal együtt elfogadtatik.

A 14. és 15-dik szakasz vita nélkül elfogadtatik.

A 16-dikra nézve, mely a német szövetség irányában való viszonyra vonatkozik, Deák Ferenc megjegyzi, hogy az, bár a német szövetség most meg van szüntetve, de újra megalakulhat, a szerkezetben mégis benn maradhatna. A bizottság azon-

ban Bónis Sámuel felszólalására azt, mint valami tetteleg nem létezőre vonatkozót, kihagyatja.

A 17-dik szakasz, melyben a pénzügy tárgyalása kezdődik, Lónyay Gábor és Ghiczy Kálmán ellenészrevételei után meghagyatik.

A 18-dik szakaszban ismét Lónyay Gábornak van észrevétele, s ez helyeseltetvén, a szakasz akképp módosítottatik, hogy: „minden egyéb adó“ helyébe csak „minden adó“ tétetik, s az adónak a magyar miniszterium általi behajtatásához hozzá csatoltatik, annak ugyancsak a magyar miniszterium általi „kivetése is.“ Az indirect adóra vonatkozó 19-dik szakasz tárgyalása Lónyay Menyhért indítványára, akorra halasztatik, midőn a rokon vámtűtvet illető szakaszok fognak tárgyalatni.

A 20—24-dik szakaszok, melyek ellen Ghiczy Kálmán és Bónis Sámuel nyilatkoznak, változatlanul elfogadtatik.

Következnek más, a közös viszonyok kezelése módjára vonatkozó szakaszok, s ezek a 25-iktől az 53-dikig felolvasatván, szönyegre kerül a delegációk kérdése.

Első, ki a delegációk intézménye, mint Magyarország az örökös tartományokkal való összeolvasása és közössége, a delegációk ellen felszólal, Keglevich Béla gróf. Ezután Sontagh Pál nyilatkozik, szintén eszméje ellen, mint a mely Magyarország államiségét megsemmisíti, s állítását Somsich Pálnak „Das legitime Recht Ungarns“ című röpiratából vett idézettel erősíti.

Tisza Kálmán, ki az örökös tartományokkal való viszonyokat egyetértőleg, de nem közösen kívánja kezelni, a delegációban és a közös miniszteriumban Magyarország függetlenségének sirját látja. Ajánlja a kisebbségi javaslatban foglalt eljárási módot, annyival inkább, mert a delegációk intézményét még az alkotmányosság szempontjából sem tartja szabatosnak.

Somsich Pál a röpiratából idézett szavakra megjegyzi, hogy mivel az albizottság munkálata a delegációkat nem bizza meg törvényhozási hatalommal, ama szavak nem cáfolhatják meg a delegációk intézményét.

Somsich szavaira Sontagh Pál röviden válaszol, indokolva, miért idézte s tartja helyeseknek a nevezett röpiratból vett szavakat.

Simonyi Lajos b. hasonló értelemben nyilatkozik, mint Sontagh és Tisza, kifejezve többek közt azon nézetét, hogy a delegációk valóságos parlamentet, azaz törvényhozói testületet alkotnak.

Somossy Ignác is fel akar még szólalni a kisebbség részéről, de eláll.

Nem lévén többen szólásra följegyezve, elnök a bizottság elnöke a kérdést, elfogadják-e a bizottság elnökének a 33-dik szakaszok, vagy nem? midőn Deák Ferenc emelkedik fel, s a delegációkra hozandó közös kül- és hadügyi költségek alapján, s mivel a delegációk Magyarország törvényes jogaiból semmit sem vonnak el, a delegációk intézményének ártalmatlanságát és célszerűségét magyarázza. Nagyhatású beszéde után a delegációkra és közös miniszteriumra vonatkozó 25—53-dik szakaszok elvben elfogadtatnak. Az ülés délután 2 órakor végződik.

A legközelebbi ülésben, mely holnap d. u. 5 órakor kezdődik, az elvben elfogadott szakaszok részletes tárgyalása következik.

Előleges jelentés a 65-ös bizottság jan. 31-kén tartott üléséből.

Mielőtt a jelen ülésről jelentésünket megkezdünk, egy hibát kell helyreigazítanunk, mely legutóbbi jelentésünkbe, Csengeri Antal jegyző felszólalására nézve, becsusztott. Csengeri nem a végből hivatkozott az albizottsági munkát alábbi szavakkal:

„példány ilyen korall rejlik. Ezért e rétegesoportozatot Nullipora-szintnek neveztük.“

A bécsi tudósok tapasztalata szerint ezen szint mindég alatta van a trachyttuff (trachyt elporlásából származott fővenyű) képződményeknek; tehát szerintek a trachyttuff rétegek fedik a neogen korszak tengeri szintjeit. Azonban az említett csicsó-hagymási vidéken éppen megfordítva áll a dolog; mert itt legalól fekszik ama szép földszintű trachyttuff, mely a csicsó-hegyet képező Rhyolit nevű kőzet elporlásából származott s Kendi-Lónától kezdve, Déés és Beszterce környékén át egészen Borgó-Prundig van elterjedve. Erre ülepített le aztán a fenn elősorolt tengeri állapotokkal együtt, ama néhol csaknem 100 láb magas tengeri rakodvány, melynek egyik horizontját az említett nullipora-szint képezi s mely tele van még a Foraminiferák millióival is.

E körülményt felemlítettem az osztrák birodalmi geológusoknak, melyet be is vettek Erdély geológiáját tárgyaló munkájokban; azonban erre e ml 385-dik lapján a következő ellenvetést tették: „Lehet, hogy a zöldtrachyttuff képződmény az idézett lelhelyen csak színlegesen tűszik alsónak, vagy másfelől az is megtörténhetik, hogy a nulliporasztint kövületei nincsenek ott eredeti lelhelyükön, hanem későbbi korszakokban iszapoltattak egyebetűnen a csicsó-hagymási rétegekbe.“ E kétely eloszlatására két évvel később ismételtük Torma ural kirándulásunkat, de ekkor is csak nagyobb bizonyosságot volt alkalmunk szerezni előbbi észleleteink valódiságáról. Ugyanis nem csak a trachyttuff képződmény — mely, mint említve volt,

kaszaira, hogy ezen kifejezést: „a birodalom két fele,“ védelmezze, hanem hogy megmutassa, hogy azon általa idézett szakaszokban szintén nem a „birodalom“ két feléről van szó, minél fogva a „birodalom kifejezést a szönyegen forgott szakaszból is ki akarta hagyni.

Lássuk már a mai ülés menetét.

Az elnök, Andrassy Gyula gr., d. utáni 5 óra után megnyitván az ülést, a jegyzőkönyv felolvasása után megkezdődött, az elvben elfogadott 25—53. szakaszok feletti részletes tárgyalás.

A 25—30-dik szakaszok, Nyáry Pál indítványára mintegy összefüggő egész, egyfolytában felolvasatván, ugyancsak Nyáry Pál szólal fel e szakaszok ellen, mint a melyek azon törvényben gyökerező eszmével ellenkeznek, hogy Magyarország független ország, s kérdi, hogy a közös miniszteriumot ki fogja kinevezni: az osztrák császár-e, vagy a magyar király? Deák Ferenc egy szertlen azt feleli, hogy erze nézve az osztrák császár és a magyar király egymás között meg fognak egyezni. Keglevich Béla gróf e válaszzal megelégedvén, viszont azt kérdi, vajon e szerint talán a külföld irányában is nem csupán az osztrák birodalom, hanem a magyar birodalom is egyaránt képviselve lesz-e? Ha igen, megnyugszik; s e feltétel mellett Nyáry Pál is megnyugszik. Ezután a 25—30-dik szakaszok minden további vita nélkül meghagyatnak.

A 31-dik szakaszra nézve Szentkirályi Mór egy delegáció tagszámának maximumát 60-ban kívánja megállapítani. Módosítványa, melylyel a kérdéses szakaszt bővíteni kívánja, így szól:

„Ezen bizottságok tagjainak száma a részletek tárgyalásakor fog meghatározatni; most csak annyi mondatik ki, hogy ezen szám egy-egy részről 60-at meg nem haladhat.“

Tisza Kálmánnak egy is sok, 60 is sok; ennél fogva nem bájja a 31-dik szakasz fentebbi megváltoztatását. Mire a szakasz a módosítvánnyal együtt meghagyatik.

A 32-dik szakaszban foglalt egy évi tartam határozatlansága ellen Tisza László tesz kifogást. Lónyay Menyhért védi a szerkezetet, s az meg is marad.

A 33-dik szakasz meghagyatik.

A 34-dik szakaszhoz, mely a delegációk gyűléshelyéről szól, Szentkirályi Mór ezt a módosítást indítványozza: „A bizottságokat mindenkor ö Felsége fogja összehívni bizonyos határnapra, és azon helyre, hol ö Felsége azon időben tartózkodik; öbajtja azonban a magyar törvényhozás, hogy az ülések felváltva, egyik évben Pesten, másik évben Bécsben stb. tartassanak.“ Ez a módosítvány észrevétele nélkül elfogadtatik.

A 35-dik szakasz felolvasása után Tisza Kálmán megjegyzi, hogy ha a kisebbség bizonyos pontokra hallgat, ez nem azt jelenti, hogy nem volna észrevétele, hanem hogy nem akarja azokat minden egyes pontnál külön-külön kifejezni.

Ezután a 35- és 36-dik szó nélkül elfogadtatik.

A 37-dik szakaszhoz ismét Szentkirályi Mórnak van módosítványa. Meghagyja a szakasz első pontját; a többit azonban kitörli, s ezt kívánja helyükbe iktatni: „Ezen együttes ülésben a 2 bizottság elnökei felváltva, egyszer az egyik, másszor a másik, fognak elnökölni. Határozat csak úgy hozható, ha mindenik delegáció tagjainak legalább 2/3-da jelen van. A határozat mindenkor abszolút többséggel hozandó. Mivel pedig a paritás elvének gyakorlati alkalmazása mindkét fél érdekében éppen a szavazásnál legfontosabb, szükséges lesz szabályt alkotni az iránt is, hogy midőn szavazás alkalmával, egyik fél delegációjából több tag hiány-

Kendi-Lónától Borgó-Prundig terjed — fekszik legalól, még pedig valódiilag és nem színlegesen; hanem a rajta fekvő hatalmas tengeri képződmény különböző szintjei hol veres fővenyűrétegek, hol sárgás tuff (szivag) telepek által vannak egymástól elválasztva.

Mind megannyi kézzelfogható s dönthetetlen bizonyossága annak, hogy az itteni tengeri rétegek eredetileg e helyen képződtek, az abban rejlő kövületek hajdan itt éltek s nem sodortattak vagy iszapoltattak máshonnan ide.

Mindezekből tehát önként s világosan következik, hogy ama roham (eruptív) kőzetek, melyeknek elporlásából a földszintű trachyttuffok képződtek, tehát a Rhyolitok nemhogy a miocene korszaknak végén, de még annak kezdeténél is jóval előbb t. i. a Oligocen korszakban repesztették meg több helyt hazánk földjének tenger alatti kérgét, rohantak ennek felszínére, tödültek s gomolyodtak hegyekké; s itt amott gyönyörű kúpokat képeztek, melyeknek legszebb példányai egyike a Csicsó-hegye.

Gyakorlati alkalmazását s hasznát illetően minden erdélyi rohamkőzetek között a Rhyolitok s ezek elporlásából származott úgynevezett Tuffok (trachytos fővenyűkőzet alaku képződmények) azok, melyek hazánkban a legfontosabb s haszonvetőbb kőzetek közé tartoznak.

Hosszadalmas leírásokkal nem kívánom e tárcza olvasóit fárasztani csak röviden említem meg, hogy a Rhyolitok nagyjant tengeraltati vulkánok levén gyurmájok, mely földpáthól (sanidin) áll viz alatt történt hirteleni kihűlés következtében néha

zik, mint a másikkól: mi módon kell a szavazók számára nézve a szükséges paritást tetteleg helyreállítani. E szabály legézszerűbben akkor állapítható meg, midőn a jelen munka részletei kidolgoztatnak. E módosítvány elfogadtatik, meghagyatván az eredeti szövegnek a jegyzőkönyv nyelvére vonatkozó végpontja.

A 38-dik szakaszban az „és akkor“ kifejezés helyébe ismét Szentkirályi „mely esetben“ t indítványozván, a szakasz e változtatással elfogadtatik. Simai Gergely stílusai észrevétele elpendül.

A 39- és 40-dik szakasz szó nélkül elfogadtatván, a 41-dik szakasz végpontjában, mely a miniszterektől kívánt iratok előterjesztését tárgyalja, Szentkirályi Mór akként kívánja módosítani, hogy e szavak helyébe: „a kívánt iratokat előterjeszteti“, ezek tételesen: „és szóval vagy írásban felvilágosításokat adni.“ Tisza Kálmán csodálkozik, hogy a delegációk előtt a miniszteriumnak valami fontos iratai lehetnének megtagadni való. Szentkirályi azt feleli, hogy csak küllügyekre vonatkozik. Miletinovic Svetozár a 8-dik szakaszra tett nézetét ez alkalommal megújítja, s a küllügyet nem akarja a törvényhozás hatáskörétől elvonatni. Tisza Kálmán köszönetet szavaz Szentkirályi Mórnak, hogy elismerte, hogy a delegációk csakugyan a küllügyekkel fognak foglalkozni. Lónyay Menyhért erre következő cáfolatára Tisza Kálmán és Ghiczy Kálmán felelnek, az utóbbi a 8- és 41-dik szakasz összevetéséből azt következtetve, hogy a küllügyek teljesen a delegációk elé fognak tartozni. Ujfalussi Miklós azt állítja, hogy Magyarország ezentul hozzá fog szólhatni a küllügyekhez, míg eddig nem tehetett. Ezután még Nyáry Pál és Ivánka Imre nyilatkoznak a szakasz és módosítvány ellen: Gorove István és Szentkirályi Mór pedig védik azt. Deák Ferenc visszatartja azon vádat, mintha ö és társai valami „nagy árt“ ajánlanának bizonyos vívmányokért; ök csak azt javasolják, a mit a haza javára czélsszerűnek látnak. Végül a módosítványhoz hozzá kívánja tétetni: „ha kár nélkül történhetik, a szükséges iratok előterjesztése mellett is.“ Nyáry Pál kijelenti, hogy ök nem vádolnak senkit, s újra megtámadja a szakaszt, még az utóbbi módosítvány mellett is.

Végül még újra Deák Ferenc és Tisza Kálmán szólanak, s aztán a szakasz Szentkirályi módosítványa szerint és Deák Ferenc hozzáttételével elfogadtatik.

A 42-dik szakasz szó nélkül elfogadtatván, a 43-dikhoz Lónyay Menyhért ismét módosítványt terjeszt elő. A „behajtatván — szolgáltatja“ szók helyébe teendő volna: „a havonként befolyt államjüvedelmekből a közös költségek fedezésére szolgáló rész a magyar pénzügyminiszter által havonként a közös pénzügyminiszterhez áttétetik azon arány szerint“ a mely arányban áll a közös költségek összege az országos költségek összegéhez. A közös pénzügyminiszter felelős lesz stb.“

Az erre következő vitában egyfelől Nyáry Pál, Bónis Sámuel (2 ízben), Tisza László, másfelől Deák Ferenc (2 ízben), Lónyay Gábor (de a közös pénzügyminiszter ellen kifogást téve) és Lónyay Menyhért vesznek részt, s a szakasz a tett módosítvánnyal együtt elfogadtatik.

Febr. 1-jén a 44—57. szakaszok tárgyalatnak, s az államadósságok tárgyában nagy érdekl eszmecsere fejlődött. (P. N.)

KÜLFÖLD.

ANGOLORSZÁG. Az „Economist“ következőleg nyilatkozik a frankfúri reformról: „A francia császár alkotmány-decretumai felett mindig úgy ítélnék, mintha azok czélja a parlamentarismus fel-élesztése lenne. E czél távol fekszik tőle. Ö sze-

űvegyszerű vagy zománczos (hyalinos) állománnyá változott. Lényeges alkrészük még a Kovag vagy Quarz, mely kisebb-nagyobb szemekekben van gyurmájokban szétosztva (ezért Kovagtrachytoknak is nevezik) s a különben likaesos kőzet érdes keménységét igen nevelik. Eppen e szilárdsággal egybekötött göröncösségének lehet köszönni, hogy malomkövekre kiválóan alkalmasak. A csicsói malomkövek fél Erdélyben ismeretesek.

Hazánkban több helyt találtak ugyan rhyolitok. Például: a Vlegyásza s a nyugati havasok több pontjain; továbbá orosz s Radnavideken stb., de minthogy ezeknek hiányzik likaessága, nem alkalmasak az említett czélra. Egyedül a csicsói s verespataki rhyolitok felelnek meg horzsa (bimstein) szerű sejtcs érdességükkel a malomköveknek szükséges feladatnak, t. i. hogy apró kovag fogaikkal a gabonát összemorzsolják s reszeljék. Ezért Beudant hirneves francia geológus, ki e század elején meglátogatta Erdélyt s a csicsót, malomköveket keresztezte el. De ezeknek is megvan azon hátrányok, hogy likaesságok nagy levén, nem örlenek rögtön apróra, hanem néhány fordulatra előbb csak darálnak, minek következtében a liszt langjának nagy része elillan, elszáll; továbbá a kőzetben találtató kavics-szemek a különemű földpátos gyurmába lazán levén beillesztve, az ily malomkövek csakhamar leőrlik magokat.

Azonban van a Rhyolitoknak egy faja, mely nálunk még eddigelő nem igen alkalmaztatott, ez a porcellán küllemű fehér Rhyolit, melynek gyurmája is csaknem egészen kovagból áll; hazánk több

TÁRCZA.

Muzeumi közlemények.

Pával Elektől.

Csicsó.

(Folytatása és vége.)

Ugyancsak a csicsó-hagymási árokban egy szép korállhümpölyre akadunk telefúrdva Lithodomusokkal. E néhány mázsa nehéz, ritka példánynak muzeumunkbani küldését Torma ur szíves volt megígérni, mely ha beérkezik, öslényárlatunk első rangú disze leend. Még számos küvült csigát, kagylót, koráll és mohállatokat is gyűjtöttünk, melyek közül csak nevéit említem fel néhány jellemzőnek, minthogy hosszas ismertetésük unalmassá válna. Minyáján tengeri állatok, s muzeumunkban mind egyről egyik láthatók. Ilyenek: Capulus hungaricus; Vermetus siliquaria; Venus islandicoides et multilamella; Tapes vetula; Isocardia cor; Lucina columbella; Pectunculus pilosus; Arca barbata, Ostrea digitalina; Terebratulina grandis; stb. Korállok közül említendő a Scyphia milleporata; Celapora coronopus; Escharea cervicornis; Explanaria astroites; Lepralia tetragona, és egy szép Páonia faj. De különösen a Nullipora ramosissima, Ung. legnevezetesebb, mivel ezer meg ezer példányban jön elő magyaró nagyságtól kettős ökölnyi kerekded nagyságig, s oly tömöttöm, hogy minden köblábnyi fővenyis márga kőzetben 5—6

reti a szabadságot, úgy a mint ő értelmezi azt, és ha kormányzata egyszer már vesztélyeztetve nem volna, nagymértékben megadná azt. Ő hasonló állást szeretne, minővel az indiai alkirály bir, ki szabad emberektől körülvett, kit a szabadságot tettszé szerint bírálat alá vehet, s ki mégis oly korlátlan hatalommal bir, mint a császár, talán azon meggyőződésből, hogy, mint Disraeli egyszer mondá, az egyes személy épp oly jól bírja képviselni a nemzetet, mint egy választott testület. Ezt mindenesetre teljesen hiszi a saját személyét illetőleg, s nem ok nélkül. Ezért ő két kívánság között ingadozik, szeretné megadni a polgári teljes szabadságot, úgy, a mint ő azt értelmezi, s szeretné megszorítani a szabadságot, a mint azt a parlamenti tagok fogalmazzák.

FRANCZIAORSZÁG. Páris, jan. 27. A mai „Moniteur“ jan. 25-én kelt rendeletet tesz közzé, mely szerint a senatus és a törvényhozó testület febr. 14-re van egybehíva.

A „Wanderer“-nek írják: „Az ellenzékek és reactivál szemben egy középpárt képződött. Ennek természetes képviselőjéül, mint rendesen Olivier E. lépett fel, ki f. hó 18-án, midőn a rég ohajtott tárczát in natura maga előtt fektetni láta, még csak arra sem érkezett, hogy utána kapjon. Tegnap volt először párbeszédje Rouher-vel s ezután hosszú értekezlete Thiers el. Napoleon hg még most is teljes erejével támogatja Olivier kijelentését, de mind hiában, mert magas befolyások gondoskodnak arról, hogy ő a császár elébe ne juthasson.“

A „France“ dec. 25-ki kelet alatt Mexikóból a következő tudósítást veszi: „Dec. 25-én hagyta a császár Orizabát és Pueblában Danoval, a franczia követvel és Castelnau thkkal találkozott. Itt fognának tárgyalni Miksa császár tervezetei és azon eshetőségek, melyek a nemzetre való hivatkozása után bekövetkezhetnek. Azonban általános azon hit, hogy a császár leköszön. A dissidensek már urai az ország legfontosabb pontjainak és mindig előbbre nyomulnak, mert sorban elfoglalják azon helyeket, melyeket a francziák visszavonulásukban elhagynak. Febr. 1-jén fognának a mexikói nemzeti congressusra a választások megindítani.“

OLASZORSZÁG. A „National Zeitung“ írja: „Nagy feltűnést okozott az „Italia“ egy vezércikke, mely bizonyítani igyekszik, hogy Bécs és Florenz között bensőbb politikai közeledés egyelőre nem képzelhető. „Italia nem fog semmit sem tenni Ausztria ellen, de nincs is mit nyernie, ha azzal szövetezkének.“ Humbert hg utazása Bécsbe, családi magántügy, mi nem bírhat azon jelentőséggel, hogy a két kormány politikai szövetezkését eredményezné. — A koronahg februáriusban fog elutazni, mi oda mutat, hogy ez ügyben végelhatározás még nem hozott. Előbb bevárják, hogy miként alakulnak a viszonyok keleten. A candioták és görögök ügyét itt melegen felkarolták s Mamisani és Tomaseo vezetése alatt philhellen bizottmány is alakult. Még folyton mennek garibaldisták azou vidékekre s bőven láttatnak el úti költséggel. Genua vagy Brindisiben hajóra szállnak s a jóniai szigetekre vitetnek, honnan aztán a csataterre mennek. A kormány türi e toborzásokat, s állítja, hogy a király egy millió frankkal segítette a görög comitét.“

NÉMETORSZÁG. A „Prov. Corp.“ így értelmezi a bajor miniszterelnök ismertett beszédét: „A Poroszország és Ausztria közt kötött békeszerződésben megállapított, hogy az északi és déli német államok viszonya későbbi egyezkedés tárgya marad. Azon ingerült kedélyhangulat mellett, mely a háború bevégeztékor uralkodott, sokan aggódtak

a felett, hogy ezen egyezkedés létrejötte közbe a majnai vonal ékeli magát, s nem lehet, hogy a déli államok végre is Ausztriához fognak csatlakozni. A mi (berlini) kormányunk egyelőre jobb reményeket táplált s határozottan működött a közeledés útjának egyengetésén. Többek közt a békealkudozásoknál mindig szem előtt volt tartva, hogy a déli államokra nézve ne tétessenek oly feltételek, melyek a nemzeti kapcsolatok ujonan egymásba illesztését korlátozták, sőt inkább új alapok tétessenek le, melyek az egységes német állam kifejlődésére kedvezők legyenek. Poroszország mindinkább csupán a közös német érdekeket tartotta szem előtt a szerződéseknél, s annál inkább bizhatott abban, hogy Dél-Németország népei és fejedelmek keblében minél inkább lecsillapulnak a szomorú események által felizgatott kedélyek, annál inkább fel fognak ébredni a nemzeti érzelmek s közeledni az északi államhoz. Ezen remény gyorsan meg teljesedése. A déli német államok közül épp a legjelentékenyebb, mely azok vezénylesére hivatva van, kormány részéről a tartományi képvisellel összhangzólag már most nyíltan fellép a szorosabb kapcsolatok óhajtsáival. Azon nyilatkozat, melyet Hohenlohe hg ez ügyben a bajor követek házában tett, örömteljes záloga azon honfui érzelmeinek, melynélfogva Dél-Németország, a porosz kormány és egész Németország egyesült erővel fog törekedni, hogy közös egyetértésük által, mint az a prágai szerződésben kilátásba tétetett, szerencsésen előkészítsék az összes német nemzeti kifejlődés útját.“

Az észak-német parlament febr. 24-én nyitattik meg; az alkotmányjavaslat előtanácskozásainak öröndetes haladását constatálja és megjegyzi, hogy a leglényegesebb alapok fölött már egyezmény jött létre.

SZERBIA. Belgrád, jan. 27. A „Wand.“-nek írják: „Konstantinápolyban az utóbbi napokban sok ezer példányban osztattak ki proclamatiók, melyek a törököktől való felszabadításra hivatkoznak föl és beszélnek, hogy ezen izgató iratok sok zajt tettek. — A „Memorial Dipl.“ azon híre, hogy a szerb várak kiürítése elhatározott dolog volna, innen nem nyerhet megerősítést. Mindez óráig az itteni külügyi hivatalban misem tudnak. Igaz, hogy itt is híre járt, hogy a felső vár le fog rontatni, de hivatalosan erről nem tudnak. Sőt inkább az ellenkezőt lehet fölteni, hogy a porta ebben még nem határozott; ha azonban ezen érintett hír mégis ma vagy holnap [valósulna, táviratilag fogom tudatni.“

OROSZORSZÁG. Mint az „Independance“-nak Sz.-Pétervárról írják, ott „a kormány egy tervéről beszélgetnek, mely szerint egy oly gyűlekezeti szándékozik egybehívni, mely minden tartomány három képviselőből alakittatnék, s melyben a tartományi kormányzóságok hasonló számú küldöttjei vennének részt. Ezen gyűlekezethez feladta volna a birodalom pénzügyeinek átvizsgálása és azon eszközök fölött tanakodás, mint volnának azok megjavítandók. A belga lap levelezője ezen hírt, melyet nem tart valószínűnek, nem akar felelősséget vállalni, de a közvélemény jellemző irányának tekinteti és azt véli, hogy egy képvisleti testület egyedül bírja a csári birodalom orvosolhatlanul zilált pénzügyeit rendezni.“

KÜLÖNFÉLÉK.

© A hatvanötös bizottság, mint egy távirati tudósításból értesülünk, tanácskozásait tegnap befejezte, s minután a magyar miniszterium

rendesen horzsakő (Bimmstein) alkotással bírnak s legszebben a Csicsóhegy körül, ismét Retteg, Pányik, Verespatak és Nagy-Ág mellett vannak leginkább képviselve. Néha ezek is timósok tartalmak; de leginkább alkalmazhatók fából vagy vasból készült lapok és szelvények csiszolására; szóval: mindazon czélokra, melyekre eddig az ismeretes Horzsakő lön alkalmazva.

Azonban legnagyobb gyakorlati értékük van a tulajdonképeni üledékes tuffoknak, melyek mint már említők, a trachyt-féle rohamközetek elporladása s mállamából fővenyközetekhez hasonlóan rétegenként üledtek le a víz alatt. És hogy ez így történt, eléggé tanusodnak e közetekbe zárt szerves maradványok, különösen növénybélgyegek s lenyomatok. Szerencsénkre minden tuffok között nálunk legnagyobb mérvben elterjednek s hazánk egész területében néhol egymással összefüggő széles vonalakban, néhol pedig szétszaggatott kisebb telepekben mutatkoznak; sőt még Erdély közép területén egyes pontjain is itt amott észleltettek. Valószínűleg az egész mezőség hullámos felső szintje ilyen üledékes tuff telepre van lerakodva.

Az üledékes tuffok rendesen a fehér-, szürke-, sárga- és zöldszínek különböző árnyalataival bírnak, kovag tartalmuk bősége és szivacsos érdes alkotásuknál fogva kellő szilárdságot rendkívüli könnyűséggel párosítván mindennemű építkezésre kitűnően alkalmasnak bizonyultak. Ezért több helyen nagy kőbányák által aknáztatnak ki, mint Décsen, Maros-Ujvárt, Persányon s a székelyföld több helyein. S minthogy csekély súlyok által nagyon alkalmasak a szállításra, az ily vidékeken a köből épült házak majd mind ilyenféle nagyon szá-

programjának megállapítása maguk a magyar államférfiak által épp ettől föltételeztetett, ekép a legmagasb kinevezések közzététele pár nap alatt várható.

© A moldva-oláhországi kivándorolt magyarok nemzetiségének elnyomásáról a „Sürgöny“ által a napokban közölt tudósítást a „Gazeta“ határozottan „hazugságnak“ bélyegzi, s e lap szerint a csángó-magyarok (mintegy 50,000 lélek) nem egyebek, mint katolikus székelyek, a kik az erdélyi nemesség zsarnoksága és az erőszakos calvinizálási félelem miatt Moldovába menekültek. Egyébiránt — ugymond — ha a „Sürgöny“ félti a csángókat a romanizálástól, am eszközölje visszavándoroltatásukat.

— Az oláhországi inségről hajmeresztő dolgokat írnak: A törökbüza, mely a mamaligát és puliszkát kedvelő oláhországiak leginkább művelt terménye, a mult évben majdnem tökéletesen tönkre silányult, minék következtében a falusi nép most éhenhalással küzködik. Az ottani helyzet — különösen Kis-Oláhországban Krajova környékén — napról napra fenyegetőbb alakot ölt, miután a tartalékraktárakban felhalmozott magot a közlebbi években apránként mind eladogatták. Az élelmicikkek roppant drágák, csak a hús olcsóbb, mint azelőtt; ez is pedig onnan van, mert a gazdák — abrak és takarmány hiányában — kénytelenek szarvasmarháikat poton árom eladni. 100 oka (225 font) kukurizának ára jelenleg 30 ezüst huszas; 1 oka (2¹/₄ font) burgonyáért egy leet, (2¹/₄ leet = 1 o. e. ezüst huszas; 40 para = 1 leet; 32 leet = 1 cs. kir. arany), 4 tojásért egy ezüst huszast fizetnek. A kerületi hatóságok egész napon át ostromoltatnak a kérelmes földnépe által, mely napokig éhező családjai számára kenyérért rimázkodik.

— A „W. Ztg.“ szerint jan. 20-án császár ő Felsége Simor János, győri püspököt, esztergomi érsekké és Magyarország primásává nevezte ki.

— A nemzetiségi kérdést szabályozó bizottmány több tagja a 65ös bizottmányban is benn levén, míg ez tanácskozásait bevégzi, addig munkálatait felüggeszteni határozta mult hó 30-án Nyáry Pál elnöklété alatt tartott ülésében.

— A „Hon“ írja, hogy Szentestől küldöttég jelent meg Horváth Mihálynál, közzöve Oroszi Miklós szentesi képviselő levelét, melyben egészségi szempontból leköszönni szándékozik képviselői állásáról, azon esetben, ha Horváth szülővárosának helyébe való megválasztását elfogadni hajlandó, s ekként reményünk van, hogy a visszatért nagy honfit nem sokára a honatyák közt szemlélhetjük.

— Örömmel olvastuk közelebb, hogy a brasói városi communitas üléseit nyilvánosoknak nyilatkoztatta ki, de még nagyobb örömről szolgál elmondhatni, hogy városunk képviselő testületének ülései — a t. szónok úr minapi kijelentése szerint — mindig nyilvánosak voltak.

— Közkívánatra a világhírt párisi zeneszerző és zongoraművész Litolf Henrik ur f. február hó 7-én az itteni nemzeti színházban még egy, s pedig legutolsó hangversenyt fog adni, mely alkalommal a nevezett szerző következő zeneművei fognak előadni: a közlebbi hangversenyen fényes sikerrel bemutatott és nagy tetszést aratott „Robespierre“, ouverture dramatique nagy zenekarra, szerző saját vezénylete alatt. Közkívánatra a „Concert Symphonique“ három első része, zongorára zenekarral, előadja a szerző. — „Les Girondins“ ouverture dramatique, nagy zenekarra a szerző vezénylete alatt. „Hódolat Magyarországnak“. Rögöntés, zongorán előadja a

raz természetű közetből állanak. Könnyű idomíthatások a tömöttebb változványokat kőfaragásra is nagyon ajánlja. Az említett helyeken kívül még Fogaras, Déva, Dobra, Mátyásdék és Zarándban csaknem az egész Körös völgyében használnak különemű építkezésekre.

Mint nevezetes tényt kell még érintenem, hogy jeles geologusunk nagyenyedi tanár Herepei Károly urnak (ki Nagy-Enyed vidékének geológiáját a magyar orvosok és természetvizsgálók XI-dik évkönyvében oly tüzetesen és szépen ismertette) kísérleteken alapult állítása szerint az üledékes tuffok némely válfaja „a vízhatlan (hydraulicus) mész készítésénél czélyszerűen használható anyag.“ Talán nem tévedünk, ha a roham (eruptív) tuffokat e czélra még alkalmasabbaknak lenni gondoljuk.

Vége nagyon is helyén látom itten felemlíteni az erdélyi gazdasági-egylet ama feladatát, melynélfogva kötelességében állana az egyletnek mindazon hazai közet- és földnemeket, melyeknek ismerete különösen gazdasági s ipari szempontból mulhatlanul szükséges — összeszerezni s könnyebb tanulmányozhatás s áttekinthetőség végett rendes helyiségben kiállítani. Részenről csekély ismereteimet ilyszertü törekvések előmozdítására szívesen s legnagyobb készséggel felajánlom, de ezt meg kellene előzni a gazdasági-egyletnek muzeumunk igazgató választmányához intézendő ilyszertü megtalálása, hogy ennek következtében részint a már muzeumunkban meglevő ilyszertü duplicatumokat ez érdekében felhasználhassam, részint pedig ezután teendő honi utazásaim alkalmával figyelmemet e czél elérhetésére is kiterjeszthessem.

szerző. Részletesebb értesítést a rendes színlap hozand, mely magában foglalandja ez érdekes zeneestély többi részét is. Ily nagyszerű művészek átutazása városunkon valódi esemény lévén, s egyébiránt is szerfelett ritkán levén alkalmunk közönségünknek az elősorolt és csupán Európa fővárosaiban hallható nagyszerű zenekölteményekhez hasonlókat hallgatni, figyelemzetjük Kolozsvár miétti közönségét azon rendkívüli élvezetre, mely rá jövő esztőtörtökön a színházban várakozik.

© Nemcsak K. Papp. Miklós indítja közelebből „Magyar Polgár“ czimű politikai lapját, hanem már febr. 26-án M. Váshelyt is egy új lap kezd meg pályafutását „Székely Közöny“ czim alatt, Székely Ádám szerkesztése mellett, politikát kizáró vegyes tartalommal. S így rövid időn öt magyar lap lesz a Királyhágón innen. E nemes versenyhez, a nemzeti művelődés érdekében, mindenké csak szerencsét kívánhat.

— A záhi új postakézeltő úr ellen lapunk t. előfizetői köréből panaszok küldetnek be kiadónkhoz, mely szerint a „K. Közöny“ kiszolgáltatása körül nem igen hajlandó tiszteletben tartani azon jogot, miszerint az ilynemű postai küldemény mindenekelőtt magát az illetőt, s nem napok mulva felbontott és összemázolt állapotban illetik. Átalában az ilynemű panaszok mostanság több oldalról merülnek fel; nem egy előfizető türelme kifárad a boszantó eljárás miatt, s mi kénytelenek vagyunk komolyan figyelemzetni az illetőket, hogy a lapokat felbontani s visszatartoztatni jogsértés.

— Beküldetett t. szerkesztőségünkhez: „Zenészeti zsebszótár.“ zenészek s műkedvelők használatára szerkeszté Ráder Antal. Ajánlja: nagytisztelendő Gebauer Izidor urnak, cist. r. áldozár és főgymn. tanárnak, mint a szépművészetek s különösen a zene lelkes pártfogójának. Pest. Kugler László. 1867. Ára 40 kr. Irodalmunkban a maga nemében első s valóban hezagypótló, csinosan kiállított mű, mit ajánlunk az illetők figyelmébe.

— A „P. L.“ szerint Zágráb város municipiuma a helytartóságnak a hadsereg-kiegészítésetörvény haladéktalan keresztülvitelére adott rendeletét ujalog visszautasítja. A kormány részéről szigorú kényszer-rendszabályok fognak alkalmaztatni.

— Bécs megerősítésének végleges elhatározása az elmúlt héten történt. Az elfogadott tervrajz szerint a birodalmi főváros a Kahlenbergtől Stadlanig félkör alakban, 42 előváraccsal és 3 váróval lenne ellátva. Kahlenberg, Henberg s a Sophie-nalpe magasait várak fogják koronázni.

— Nemzeti színház. Szombaton, február 2-án Litolf H. ur hangversenye, előzményül „Fehér Othello“ czimű 1 felv. vigjáték adatott, egy silány, minden belbecs nélküli parodiája Shakespeare nagyszerű tragédiájának, melyet az összevágó sütkérlt előadás is érdekessé alig tudott tenni; de a gyenge kezdetnek valójában nagyszerű volt vége, mert a hangversenyt részt a Litolf által szerzett „Robespierre Ouverture dramatique“ czimű nagyszerű zeneműve fejezte be, mely egyike a legfűnsegebb zene-eszméknek, az nem csak a hangoknak összhangzatos egybefűzése, hanem egy dicső fogalomnak fűnseges érzékítése, mondhatnók egy zenészi korrajz, mely még a laicus előtt is mintegy láthatóvá teszi azon nagyszerű világtörténelmi mozzanatot, mely a mult század végén a zsarnokság éjében elszunyadt emberiséget felrázta lethargicus álmából, az zenészi festése a nagy francia forradalomnak, eszményítése a világot átalakított ezen nagy horderejt eszmeharcznak, melyből minden iszonyai, s minden túlcasapásai mellett is a jog uralma, s a népfűnsege hatalma emelkedett ki.

Tájképi alakzata a trachytképződményeknek rendesen kerekded s csak nagyon ritkán szaggatott. Az újabb roham-közetek közül ezek vannak nagy magyar hazánkban legnagyobb mérvben elterjedve; hol harang, imola, vagy kúpalaku idomzatokban mutatkoznak. Semmi rejtélyes, semmi titkoszertü zugokat nem alkotnak, hanem nyílt, sima bérzkeretek fonódnak körül, vagy húzódnak végig emelkedett kúpjaiak alatt.

Ilyen környezetével együtt a Csicsóhegye is! Ennek csúcsán ma már csak római látszanak egy régi várnak, melynek hajdan fényes termeiben, egykor a Torma család egyik őse uralgott. Háta-megett messzi távolban ott fehérlik már korán őszszel a szinte 6,000 láb magas Czibles hármaskúpjával, mint gyönyörű, de egyszersmint magasztos emlékoszlopa az eocen korszak elején a föld méhéből kiemelkedett zöld-trachytnak; lábai előtt pedig Belső-Szolnok hullámos területe vonul végig, mely millió évek előtt tengerfenék volt s azóta sértetlenül megörzöttte s rejté magában itt amott azon őslényeket, melyeknek hieroglyphszertü alakjaiból kibetűzhető s megfejthető a trachytos roham-közetek őstörténelmének myriad éves folyama.

Semmi kétség, hogy minden vidék konfiguratioja nagy hatálylyal bír lakóinak jellemére. Ismeretes, hogy a magyar föld a Trachytnak classicus hazája! Minden szűgletességétől ment ki-domborodott emelkedett tájképi oly eredetiek, mint maga az őszinte jellemű, tekintélyes nemzet, mely Árpád vezénylete alatt e hont elfoglalta.

